

TERRA RUBRA

Full informatiu de la Vila de TARROJA - Any 16 - Gener-febrer de 2006 - Núm. 98

EDITORIAL

El nostre país viu, de fa uns mesos, una allau d'embats immerescuts. L'Estatut i el retorn dels "Papers de Salamanca" han provocat reaccions forassenyades, arbitràries i totalment injustificades.

De soroll se n'ha fet massa.

Podríem preguntar-nos si són molts els qui s'ho creuen o si és obra de manipuladors que saben encendre el foc.

També seria bo poder calcular els efectes que aquestes reaccions poden portar, a curt o llarg termini.

Els papers de Salamanca es van reclamar a principis dels vuitanta, fa vint-i-cinc anys, i en aquell moment es trobaven en un rAcó sense classificar. La Generalitat hi envià un equip de gent per fer aquesta feina i, un cop feta, tornà a reclamar els papers,

després de microfilm-los perquè hi restés la documentació.

Gairebé no es podia fer millor, però els provocadors no han parat de portar a terme la seva acció desestabilitzadora.

No podem creure que hi hagi tants insensibles perquè, si fos així, ens n'hauríem d'escapar ràpidament.

Confiem que el seny s'imposi i es creï un ambient favorable perquè hi hagi respecte i comprensió entre tots els pobles d'Espanya.

Arxiu de Salamanca

NOTÍCIES

- L'associació de dones "El Lilà" durant les festes de Nadal va ser l'organitzadora del Pessebre, a la Sala de la Vila. Les figures de cartró, van ser pintades pels infants de la nostra població durant les seves vacances escolars. Celebrem la iniciativa i animem els organitzadors a repetir-la l'any vinent.

- Sopar de Cap d'Any, a la sala de la vila, com s'ha fet costum, tot i la temperatura de mínims en el termòmetre. Sopar esplèndid amb una quarantena de comensals, animació d'entrada d'any fins a la matinada amb l'acordeonista Josep Ma Costa i tot seguit, bons desitjos per l'any acabat de néixer.

- Com cada any el dia 18 de desembre del 2005 es va organitzar a la sala de la vila una xocolatada amb motiu de la Marató de TV3, la participació de grans i petits va ser força bona. La participació econòmica dels tarrogens va arribar a 340 euros, un petit gra de sorra juntament amb la voluntat més pròdiga de tots els participants.

- Tenim notícia del regidor del Consistori de Tarroja, Ramon Gené, el qual ens notifica que l'Ajuntament de la nostra vila, ha aconseguit que durant sis mesos, s'hagi pogut contractar una persona que faci el manteniment de la població.

En Quim Buil és qui ha acceptat el contracte. El jove, ben conegut i assidu a la nostra població, ens comenta en Ramon Gené, és garantia de treball per fer petits

arranjaments, manteniment, reformes, neteja, jardineria, etc. Seran quatre hores diàries de dedicació, durant el temps contractat.

Sens dubte és una bona notícia a la qual donem suport i esperem que els resultats siguin immillorables.

Enhorabona!

- La nit del 27 de gener, la neu que ja havia fet presència a molts indrets de Catalunya, també va estendre el seu mantell blanc a la Segarra. Tarroja gaudí d'un paisatge extraordinari. Els petits van satisfer el

Plaça Vella de Tarroja

Panoràmica de Tarroja

seu instint d'arriscar-se, lliscant costa avall sobre bosses de plàstic, davant la mirada dels pocs grans que aguantant-se de la fredor, es complaïen a mirar-los.

El fred viu no deixà gaire temps per estar a la intempèrie i on millor es recloïen tots, era a la vora del foc, on recuperar l'energia

Carrer Baix

perduda sobre la flassada de blanc enguanyós.

Any de neu, any de bé, diu un antic adagi. Esperem per enguany una collita assegurada que ens tregui el mal gust de la passada anyada del 2005.

- Rebem de Tarroja un correu d'en Ramon Gené, el qual ens felicita les festes

Placeta entre les cases Capell i Tella

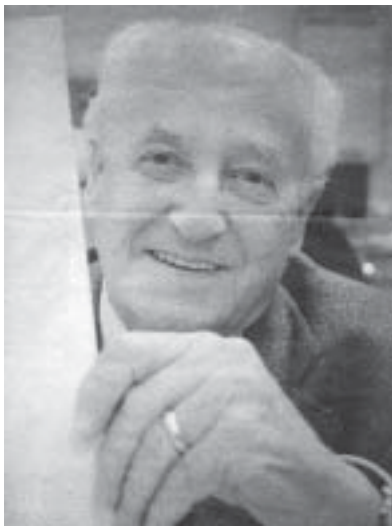
---

de Nadal i notifica que a la Sala de la vila, es va celebrar el cinquanta aniversari de Miquel Llorens, amb gran concurrència. Uns 150 invitats de tota la comarca van festejar l'aniversari i la gresca durà tota la nit.

• Necrològiques

–El dia 23 de desembre del 2005, morí a Barcelona Regina Martínez i Soriano a l'edat de 80 anys, esposa del Fernando de cal Cisteller de Tarroja, subscriptor i seguidor de Terra Rubra, ell mateix, ens fa arribar la notícia. L'acompanyem amb el sentiment a ell i a tota la seva família.

–Enrique Rubio ens ha deixat per sempre, tot i que la notícia sembla que no té raó de ser publicada a la nostra revista, no podem passar per alt la vinculació que el periodista Enrique Rubio tenia amb Tarroja, res del que passava a la nostra població li era aliè. Subscriptor de Terra Rubra des que tingué coneixement de la revista, segons hem sabut, lector fins al darrer detall. La seva vinculació amb la nostra població venia

del temps de la guerra civil, i encara que no volem pas entrar en detalls, si que ens agrada constatar l'afecte i respecte que sentia per tot que envoltava la nostra vila, havia passejat pels nostres carrers i havia estat acollit a casa d'alguna família de la nostra vila, a la qual ha deixat un bon record. Descansi en pau.

–Carme Foix i Oliva, de cal Secanell de Tarroja, va morir el dia 2 d'aquest mes de febrer a Barcelona, a l'edat de 87 anys, les seves despulles foren sepultades al cementiri de la nostra vila. El nostre més sentit condol als seus familiars.

RENOVACIÓ DE SUBSCRIPCIÓ 2005

La quota per la subscripció local serà de: **8 euros**, per la de fora vila, arrodonim el preu amb **10 euros**, que podeu fer efectius, els subscriptors locals, per la vostra comoditat, a Jaume Secanell (Cal Moixet) i els subscriptors de fora vila com cada any, en qualsevol oficina de la Caixa de Catalunya, núm. de compte: **2013 0315 22 0200665270** o bé a l'adreça de Terra Rubra, c/ Portal de la Rectoria s/n 25211 TARROJA.

Preguem a tots els subscriptors que fan efectiva la seva aportació a través de la Caixa de Catalunya, identifiquin amb claredat el **nom del subscriptor** de la revista i no pas el nom de qui fa l'aportació personalment. Ens estalviareu identificacions incorrectes.

Agraïm una vegada més la confiança que feu en nosaltres i desitgem que el proper any 2006 sigui benvingut amb molta ventura per a tots.

ESCRIUEN ELS NOSTRES LECTORS

En el darrer número de la revista es va incloure, arran de la necessitat de comunicació que els nostres subscriptors ens fan arribar, la nova secció “**Escriuen els nostres lectors**”. La secció tot i que serà oberta a tots els nostres lectors que tinguin alguna cosa a dir, serà limitada pel poc espai del que disposem, i també pel criteri del nostre equip directiu que ha mantingut durant tots aquests anys de publicació el fi pel qual, va néixer la revista Terra Rubra.

En el número 97, pàgina 3, un subscriptor de TR comenta que: *“considero un contrasentit, que la ciutat de Cervera celebri l’11 de Setembre, quan aquesta vila, capital de la Segarra, va romandre fidel a Felip V. Doncs bé, em permeto fer-li la següent reflexió. Tenint en compte que la Diada Nacional, en el conjunt de Catalunya, recorda la desfeta més sagnant de la nostra història i, per tant, una derrota militar i política, no són precisament els cerverins els qui poden presumir d’una postura totalment coherent atès que, per a ells, va significar una victòria? Almenys jo li dono aquesta interpretació.”*

Carta oberta a un lector anònim

Benvolgut desconegut,

He llegit al número 97 de **Terra Rubra** el vostre comentari sobre el contrasentit que hom pot veure en el fet que la ciutat que “va seguir fidel a Felip V” celebri la festa de l’Onze de Setembre.

He volgut comprovar la vostra afirmació sobre la suposada fidelitat de Cervera a Felip V i he consultat diversos documents de l’època que es guarden a l’Arxiu de la ciutat cerverina. Els que he pogut localitzar diuen el següent:

27 de setembre de 1701. Felip V passa per Cervera, camí de Barcelona, i, a petició de les autoritats municipals i tal com havien fet els monarques anteriors (Cervera era població reial), jura “els privilegis, usos, pràctiques i consuetuds de la població”.

5 de setembre de 1705. El Consell Municipal de Cervera acorda que un síndic, en nom de la ciutat, vagi a donar “l’obediència” a Carles III, que es troba assetjant Barcelona, i, si mentrestant venen a Cervera els oficials militars de l’arxiduc a demanar l’esmentada “obediència” i no es creuen la partida del síndic, que se’ls certifiqui del reconeixement de Carles III com a “nostre rei i senyor” que fa la ciutat de Cervera.

11 d’octubre de 1705. Coneguda la notícia de la rendició de Barcelona a “nostre rei i senyor Carles III”, el Consell Municipal cerverí acorda que es facin “les majors demostracions d’alegria que puguin ser fetes” i, en concret, que es realitzin les actuacions següents: tocar les campanes durant tres dies, fer cremar les graelles dels carrers i il·luminar el campanar durant les nits i, l’últim dia, celebrar al matí un solemne ofici religiós cantat a l’església parroquial, tenint el santíssim sagrament exposat, i a la tarda fer una processó general pels carrers de la ciutat.

24 de desembre de 1705. El Consell Municipal de Cervera acorda celebrar la rendició de la ciutat de València a “nostre rei i senyor Carles III” de forma similar a la celebració de la rendició de Barcelona.

13 de maig de 1706. El Consell Municipal cerverí acorda donar l’enhorabona a “nostre rei i senyor Carles III” per haver aconseguit que les tropes de Felip V abandonessin el setge que havien establert al voltant de la ciutat de Barcelona.

15 de juny de 1706. El Consell Municipal cerverí acorda que es faci un retrat “del rei, nostre senyor, Carles III” de la mateixa mida que la resta de retrats dels monarques anteriors que es troben exposats a la sala de retrats de la paeria.

Vist el contingut dels documents que he resumit, continueu creient que Cervera “va seguir fidel a Felip V”?

Atentament,

JOSEP M. LLOBET I PORTELLA

EL CEMENTIRI DE LA VILA, ANTERIOR A L'ANY 1794

Les troballes que fem a poc a poc de la nostra història tarrogenera són tan minses, que no ens permeten fer cap aliret d'alegria, però sí que amb més calma de la qual ens agradaria, anem veient els nostres esforços compensats per alguna troballa, que ens permet saber alguna cosa més de la nostra vila i de qui l'habitava i moria unes centúries d'anys enrere.

El Cementiri és el lloc on s'enterren els morts i apareix ja en èpoques molt antigues. El concepte modern de cementiri neix amb el cristianisme, i també el costum de destinar-li un lloc determinat, que solia ser, al voltant de les esglésies, costum que ha perdurat a la Gran Bretanya, a zones rurals d'arreu d'Europa i en algunes regions de Catalunya.

Sabiem per tradició oral, que a la nostra vila, un antic cementiri (?) havia estat ubicat al carreró de la Rectoria, entre el portal de la plaça Nova i la cantonada del campanar de la plaça Vella. En ocasió d'obres de reforma en aquest carrer, cap als anys 1955-60 s'havien trobat os-

Carreró de la Rectoria

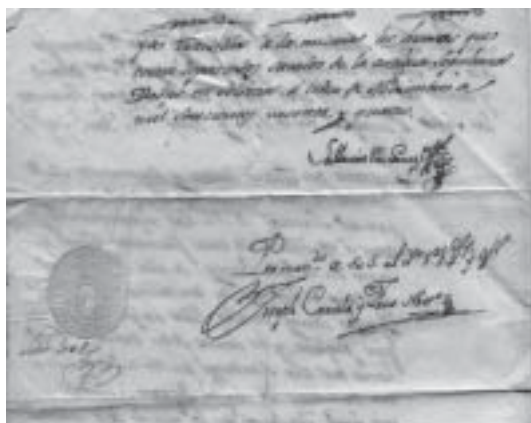
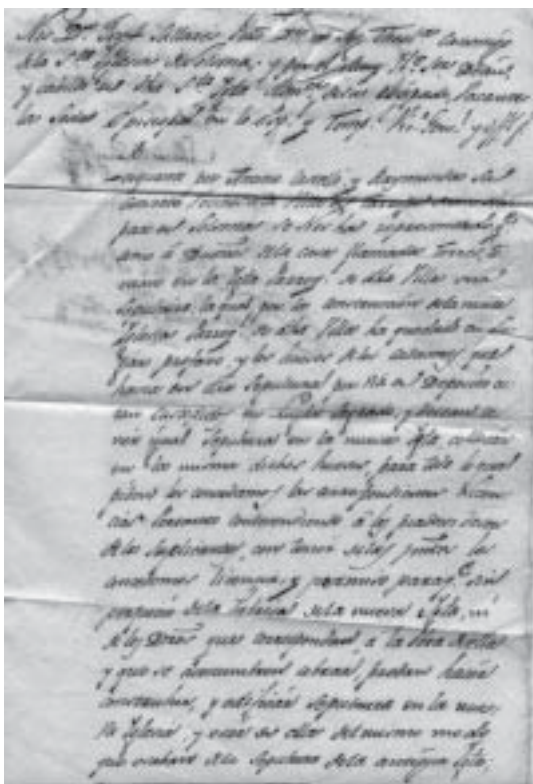
sos, en remoure la terra, que quedaven al descobert, fora d'això, no teníem constància de gran cosa més.

Sabem que Carles III després d'un debat a la Cort el mes de juny de 1786 i l'abril de 1787, va ordenar la supressió dels cementiris parroquials i la construcció de nous. Una llei governamental l'any 1930 ordenava que els cementiris fossin apartats dels nuclis de la població, per raons sanitàries i d'espai. A partir del segle XIX els municipis s'anaren fent càrrec de la seva construcció i custòdia; el caràcter confessional del cementiri es mantingué

Els primers cementiris quedaren reduïts a recintes tancats per un mur, per evitar profanacions, i una capella, que contenia dipositats els ossos exhumats, procedents de parròquies. No contenien monuments, cosa criticada a cops pels sectors més acomodats, que pretenien seguir enterrats dins l'interior dels temples centenaris.

Cal Fusté (abans Torres)

Por quanto por Antonio Castelló y Raymunda su consorte vecinos de la villa de Tarroja de este obispado de Solsona se nos ha representado que como a Dueños de la casa llamada Torres, tenían en la Iglesia Parroquial de esta villa una sepultura, la qual por la consecución de la nueva Iglesia Parroquial de esta villa ha quedado en lugar profano, y los huesos de los cadáveres que havia en esta sepultura por la via de Deposito estan custodiados en lugar sagrado, y desean tener igual sepultura en la nueva Iglesia, colocar en la misma dichos huesos, para todo lo qual piden les concedamos las correspondientes licencias. Por tanto concediendo a los poderosos deseos de los suplicates, con tenor de las partes les concedemos licencia y permiso para que sin perjuicio de la Fabrica de la nueva Iglesia, ni de los Dueños que correspondan a la obra de ella y que se acostumbren cobrar, puedan hacer construir y edificar sepultura en la nueva Iglesia, y usar de ella del mismo modo que usaban de la sepultura de la antigua Iglesia, que trasladan a la misma los huesos que eran depositados sacados de la antigua sepultura.

Dadas en Solsona a cinco de Noviembre de mil setecientos noventa y quatro"

Sellarés Vic. Gen. y .....

Por mando de Su. S Illre ....

Joseph Ceriola y Font, Notario

Segell

JOSEFINA CARULLA I PORTA

Avui en dia es tendeix, sobretot a les grans poblacions, al sistema d'incineració de cadàvers, fet que segurament modificarà en les properes generacions la concepció de cementiri.

La família Solà i Oliva de Tarroja (antiga casa Torres) ha tingut la generositat de deixar-nos donar un cop d'ull a documents, que de generació en generació guardava gelosament. La satisfacció que hem sentit en fer aquesta troballa ha estat un regal, que només ens sembla poder agrair amb la seva publicació, d'aquesta manera i només així, quedarà constància d'un bocí de la nostra història que mai no s'hauria pogut donar a conèixer.

Vet aquí el document:

"Nos Don Pbro. Dn en Sag Thest^a. Canónigo de la Sta Yglesia de Solsona; y por el Muy Ylte. Sr. Dean y Cabildo de Ntra. Sta. Yglesia Admon. de su obispado, vacante la sede Episcopal en lo Esp. Y Temp.

UNA RECERCA QUE NO DEFALLEIX

Síntesi del V Simposi sobre la Descoberta Catalana d'Amèrica

El passat 19 de novembre de 2005, va tenir lloc a Arenys de Munt (Sala Municipal) una nova trobada d'erudits –i ja figuren cinc edicions– al voltant de la tesi catalana en l'aventura colombina a Nou Món. L'organització fou a càrrec de la Fundació d'Estudis Històrics de Catalunya (FEHC) i de l'Ajuntament d'Arenys de Munt.

Entrada, ponències i comunicats

Torn matí

Andreu Majó, alcalde de la vila, després de saludar a tota la concurrència (participants i oïdors) va lloar la feina abnegada de la Fundació i, en especial, el lideratge d'acció que encomana Jordi Bilbeny. D'igual manera, va constatar la volada que –mica en mica– va prenent aquesta iniciativa, la qual s'abona en un terreny compromès: la fragilitat del relat històric.

Acte seguit, Carles Camp (president de la Fundació) va presentar oficialment el Simposi. En va destacar la quantitat i la qualitat de les tretze intervencions, així com la frescor que traspuava en els nous talents investigadors. Sense caure en triumfalismes, també esmentà el creixent ressò que la temàtica exhibeix arreu, fruit d'una tasca constant, seriosa i solvent. Tanmateix, el

suport a més alt nivell –sobretot econòmic– encara no s'adhereix coratjosament a la crida.

El convidat a introduir-nos en temàtica fou Eugeni Casanova (professor de comunicació de la UdL i la UPC), ressaltant el vincle entre manipulació i raó d'estat. A parer seu, la manipulació històrica sempre ha existit: abans i ara. No obstant això, allò forassenyat és com encara avui té vigència. Segons ell, el motiu rau en una preservació malaltissa del bastit d'estat. Certament, controlar el present perverteix passat i futur. Vectors temporals que l'estat empra per a alimentar l'imaginari col·lectiu. Heus ací, el rovell de l'ou. La Fundació posa en entredit l'estructura de l'edifici. És un corc en plena base de flotació. Tot i el risc de l'exercici, va animar a reconèixer la seva divulgació i desvetllament.

Ponents del Vè Simposi d'Arenys de Munt

Armand Sanmamed (licenciat en història) va centrar la seva paraula a assenyalar els viatges de Colom com una culminació de l'expansió estatal catalana (segles precedents a 1492). Sens dubte, l'empresa colombina no podia sorgir del no-res. Segons l'autor, hi havia una llarga tradició al darre-re: humana, tecnològica i política. La seva intervenció finalitzà precisant la seva finalitat: contrarestar el complex generalitzat que viu i pateix –de temps llunyà– la pròpia societat catalana.

El segon ponent fou Joan Calsapeu (professor de llengua i literatura catalana). El seu text versà sobre els catalanismes –volgudament desnaturalitzats– del planisferi de Sebastià Cabot (1544). Seguint la petja de l'historiador Ricard Carreras i Valls (1928 i 1929), fa emergir vint-i-nou expressions de dubtosa atribució castellana. El filòleg, en cada cas, analitza i justifica el seu decantament.

Jordi Rius (etnòleg) va exposar les similituds entre els balls de diables catalans i les *diabladas* de l'Amèrica Llatina. Com a conseqüència de l'evangelització cristiana a terres ameríndies, també arribà –òbviament– l'horitzó ritual. D'aquesta manera, va desembarcar tota la nostra religiositat maniquea. Concretament, la ponència compara viles catalanes on encara frueixen dels balls de diables (Vilafranca del Penedès, Sitges, Vilanova i la Geltrú, Igualada, Berga...) amb tres casos americans: Oruro (Bolívia), Cobán (Guatemala) i Túcume (Perú). Sincerament, les concomitàncies són flagrants.

Carles Camp (enginyer químic) glossà la quarta investigació: el lligam entre l'inca Garcilaso de la Vega i Catalunya. De nou, s'observa l'obscuritat de la historiografia oficial. La intervenció va destapar diverses evidències: a/ la identitat de la mare s'esbossa contradictòria (Camp afirmà que no era de família inca); b/ el mateix Garcilaso admet que la seva llengua materna fugí del castellà i del quítxua. Això, porta al ponent a examinar una sèrie de catalanismes en un text del nostre cronista: *La florida del inca* i c/ Els seus llibres insinuen problemes amb la censura.

Una altra aportació va ser l'estudi de Manel Capdevila (enginyer de sistemes). En aquest cas, es posà l'accent en una carta que Colom va enviar al Gran Kan. Colom tenia clar que volia anar a Orient navegant per Occident, per tal de ser particip d'una ambaixada amb l'insigne mandatari oriental. La fita era frenar l'expansió musulmana d'aquelles terres i alliberar el sant Sepulcre (Jerusalem) de l'infidel. Àdhuc, el rei Jaume I (segle XIII) ja havia promogut trobades amb la Xina del Gran Kan: així s'explica els dos personatges mandarins gravats en els capitells del claustre de Ripoll. Per tant, Colom únicament va seguir els laços ja encetats per la corona catalanoaragonesa.

Jordi Indiano (licenciat en història) evidencià l'escenari d'un desdoblament: Felipa Moniz i Felipa d'Avis. A opinió de l'historiador, l'esposa de Colom és Felipa d'Avis: infanta portuguesa i néta dels darrers comtes d'Urgell. L'error és una voluntat expres-

---

sa per a tergiversar els fets (manipulació censora). Així doncs, és lògic que Colom – per raons de parentela– demanés sufragar el primer viatge al rei lusità abans que a altres corts.

L'última xerrada matinal fou pronunciada per Santi Serra (investigador). El comunicat feia coincidir la ciutat de Puebla (Mèxic) i la població catalana de la Pobla de Segur (Pallars Jussà). Precisament, el comunicant hi veia tres analogies: les torres daurades dels escuts d'ambdues ciutats, el mateix patró (sant Miquel) i el gentilici catalanitzat de la ciutat mexicana: *poblanos*.

Ponències, comunicats i sortida

Torn tarda

La primera ponència de la tarda es titulava *La senyera a Amèrica en els mapes,*

gravats i pintures dels segles XV al XVIII i anava a càrrec de l'investigador Enric Guillot. El ponent va explicar que, com diu el títol, la senyera apareix en molts mapes, gravats i pintures de l'època, mentre que, paradoxalment, no es fa referència a cap personatge de renom que fos català, valencià, aragonès, mallorquí, napolità, sicilià o sard. També va plantejar una sèrie de preguntes referides a incoherències de la història oficial. Per exemple, per què el Rei i la Inquisició intentaven controlar, amagar, esborrar i perseguir tot allò que tenia relació amb el descobriment d'Amèrica? És com si els americans, ironitzava Guillot, intentessin amagar tot el que té relació amb l'arribada de l'home a la Lluna. Quines són les gestes marítimes castellanques prèvies al descobriment? Quines eren i on estaven

Panoràmica d'Arenys de Munt

---

ubicades les escoles cartogràfiques castellanes en els segles XIV, XV i XVI? Guillot va apuntar que Castella no en tenia, tal com no tenia cartògrafs, tradició nàutica ni tradició comercial.

Després, el mestre Bernat Carbó ens va oferir la ponència *Els instruments de música dels descobridors d'Amèrica*. Carbó va parlar de textos on es mencionen diversos instruments que duïen els descobridors, i va explicar que aquests instruments també són mencionats a diversos textos catalans de l'època. Havent fet nombroses referències per a demostrar que tots existien a Catalunya al segle XV i segles anteriors, que eren instruments coneguts a la cort i que alguns ja s'havien utilitzat en d'altres conquestes o expedicions a noves terres, Carbó es va preguntar si també existien o eren mencionats a Andalusia i a Castella, i va anunciar que ho exploraria al pròxim simposi.

La tercera ponència de la tarda va anar a càrrec de la traductora Ariadna Duran i es titulava *Catalanismes i sintaxi catalana en els textos dels quatre viatges d'En Colom*. La ponent va parlar sobre la llengua del text que ens ha arribat del diari de bord de Cristòfor Colom en els seus viatges cap a les Índies. Alguns estudiosos creuen que, en certes paraules i expressions, s'hi pot observar una clara influència de la llengua catalana, suposades traces d'un text original en català perdut i adulterat per la censura a l'hora de traduir-lo al castellà. Però hi ha un problema: la clara similitud que existeix (i existia en aquella època) entre el català i el

castellà fa difícil posar els límits entre una llengua i l'altra, i més quan actualment ja trobem moltes expressions que aleshores només haurien pogut venir d'un catalano-parlant documentades al *Diccionario de la Lengua Española* de la Real Academia. Tot i així, hi ha moltes coses sospitoses en aquest àmbit i Duran va apuntar que cal un estudi filològic profund, rigorós i científic per treure'n l'aigua clara.

Més endavant, la doctora en filosofia i lletres Teresa Ferrer ens va parlar sobre *La moneda a l'època del descobriment*. Va oferir un estudi exhaustiu de les monedes de l'època, el seu origen, com s'anomenaven i on i com s'utilitzaven. Va diferenciar entre monedes reials, que eren encunyades per ordre del rei; les locals, per poblacions; les nobiliàries, per alguna casa de la noblesa i les eclesiàstiques, per alguna institució religiosa.

La cinquena ponència de la tarda es titulava *El tabac a l'època del descobriment* i venia de la mà del doctor en economia Josep Font. El ponent ens va parlar del tabac, el seu origen i l'ús que se'n feia al Nou Continent: per plaer, per motius medicinals

curatius, preventius i estimuladors i per ritus espirituals i religiosos. També va explicar com a alguns dels expedicionaris els va agradar fumar tabac, el van portar a Europa i el van divulgar, probablement, des de Catalunya i Portugal.

Com ja és costum, l'última ponència va anar a càrrec de Jordi Bilbeny, escriptor i investigador, que va parlar sobre *La casa barcelonina d'En Cristòfor Colom que els censors van intentar situar a Sevilla*. Bilbeny va explicar que, després de la mort de Colom, els seus dos fills parlaven i discutien sobre una casa que tenia el seu pare. Aquesta casa, però, no surt a la còpia del testament de l'Almirall que ens ha arribat en llengua espanyola. Així, doncs, sembla que la informació s'ha esborrat de la documentació a fi i efecte de desarrelar-lo familiarment de la seva veritable ciutat natal. Bilbeny assegura que la família barcelonina dels Colom era situada al barri de la Ribera i, més concretament, a l'entorn més immediat de Santa Maria del Mar. Alguns textos diuen que

Colom vivia al barri de Santa Maria de Sevilla, però per un seguit d'incoherències i evidències històriques (algunes de les quals fan referència a l'època de construcció de l'església) podem establir que en realitat es tracta de Barcelona.

La cloenda del simposi va ser oferta a la periodista i escriptora Pilar Rahola, que va fer referència al fet que totes aquestes investigacions sobre la catalanitat de la descoberta, que cada any estan demostrant ser més sòlides, no són gens tingudes en compte per aquells qui governen Catalunya. També va lamentar que gran part del poble català no estigui interessat a treure a la llum la veritat sobre aquest tema, fet que va atribuir a la falta d'autoestima del nostre país.

Podeu trobar molta més informació sobre la catalanitat de la descoberta i els textos detallats de les ponències d'aquest simposi a la pàgina web de Fundació d'Estudis Històrics de Catalunya, <http://www.histocat.com>

JOSEP LLUÍS RODRÍGUEZ I BOSCH
JOAN LLORET YUSTA

Full informatiu de la Vila de Tarroja

Consell de Redacció: *Josefina Carulla, Josep Coma, Josep Condal, Narcís Saladrígues, i Mercè Torra.*

Col·laboradors: *Jeroni Artigas, Josep M. Llobet, Ramon Castellà, Jaume Secanell, Alba Vallés, Núria Verdés i Ramon M. Verdés.*

Correcció: *Servei Comarcal de Català del Consell Comarcal de la Segarra*

<http://www.terrarubra.net>

c/e: revista@terrarubra.net

Els articles publicats reflecteixen únicament l'opinió de llur signant.

Núm. de compte per als subscriptors: 2013 0315 22 0200665270

Edita: **«Comissió d'Estudis Tarrogencs»**

C/ de l'Església, 1 - Tel. / Fax 973 52 00 65 - 25211 TARROJA

Muntatge i impressió:

Saladrígues, S.L. - Ctra. de Preixana, s/n - 25250 BELLPUIG

Dip. Legal: L-2107 - 1990

COLOMARES

“España no hay más que una,
ya lo puede Vd. decir,
y el que quiera convencerse,
ai, que se venga aquí a vivir”

(inefable lletra d'una també inefable
coneguda cançó)

L'equip de TERRA RUBRA és petit però eixerit i complidor. Fa anys ens vam fer ressò del cas COLOMARES. Un destacat ginecòleg espanyol va decidir jubilar-se a la Costa del Sol després de la seva actuació professional als Estats Units. Home erudit, inquiet i creatiu creia que era una bona pensada destinar part de la seva fortuna a la construcció d'un castell-museu dedicat al Descobridor. El Dr. Esteban Martín veia el projecte com una mostra d'agraïment, no solament a Colom, sinó a tots aquells que foren protagonistes del descobriment.

Equip de Terra Rubra, amb la vídua del Dr. Martín

Quan va esbrinar quin era el principal protagonista, s'adonà que es tractava d'una persona considerada oficialment com d'origen genovès. El bon doctor s'informà de les teories existents i contradictòries sobre Colom. Considerà pels documents existents que si una cosa era clara era que Colom no podia ser genovès i, no sent-ho, li corresponia l'honor (més que honor una desgràcia com una altra) de ser espanyol, pel fet de pertànyer al regne català-aragonés, centrant les seves troballes sobre la teoria mallorquina, una de les teories que després ha anat perdent crèdit.

És a dir, que des del començament, el Dr. Martín combregà en la defensa del Colom espanyol “y en contra de la genovesidad absurda” però afegia en una carta que ens adreçà: “Todos somos conscientes de que **ESPAÑA COMO ESTADO NO EXISTIÓ HASTA BASTANTES AÑOS DESPUÉS**”. Com quedem? Era espanyol o no era espanyol? Si era fill del regne català-aragonés i si Espanya no existia, aleshores és que era ciutadà d'aquest regne, que incloïa –naturalment- les Balears.

“El castillo de Colomares permanece desde 1985 sin licencia i en situación ilegal”, diu el diari de Benalmàdena. Això passava l'any 1992, l'any del “V Centenario”. I aquest és el detall que va fer saltar la sacrosanta

actuació de la “**censura oficial**”, existent des de segles. Aquesta vegada no existiria camuflada, subtil, retallada, tradicional, desfigurada. Aquesta vegada van anar sense embuts. Seguia la línia inquisitorial. “O vostè deixa al marge la qüestió de l’origen espanyol de Colom o el castell ja construït (construït personalment pel mateix Dr. Martín amb dos manobres com a tota col·laboració durant més de set anys) serà enderrocat”.

Fulletó turístic

Resultava ser una obra impugnada però com que la impugnació rau en un sector molt avesat a aquesta pràctica, l’assumpte s’arranjà i el castell es pot visitar avui. Per cert, que en la nostra recent visita a la Costa del Sol ens informaren que per aquelles latituds hi ha unes 30.000 (trenta mil) obres en estat d’impugnació provisional. Sembla que el Sr. Gil sabia alguna cosa de tot aquest “fandango”.

Però aquest senyor ja és mort i passà a millor vida, sense que puguem dir que la que passà aquí fos precisament dolenta, encara que sí molt conflictiva.

El Dr. Martín no va afluir mai: “el Ayuntamiento me ataca de vez en cuando pero nada más puede hacer ni por la ley ni por la fuerza”. I l’ajuntament tampoc quedava curt: “Mientras éste asegura ser víctima de una persecución por su voluntad de destinar el monumento a fines estrictamente culturales y a la reivindicación de la condición de español de Cristóbal Colón, Martín es partidario de una teoría que cuestiona la versión oficial (el subratllat és nostre).... Ah, pecador! (amb la censura vas topar i una mica més et quedes sense castell).

Deixem que parlin els acadèmics. Diu José Ma. de Domingo-Arnau: “La tesis genovista en nuestro siglo alcanzó el máximo grado cuando Mussolini, en 1923, dispuso de medios para lanzar a los cuatro vientos que Colón era italiano, y fabricarse así un héroe para el fascismo, a falta de otros. Tengo revistas de la época mussoliniana en la que

---

se ve como es una consigna del partido fascista el intentar que, en América sobre todo, los emigrantes italianos se sientan identificados con la italianidad de Colón, para de esta forma cohesionarles y seguir con la manía de “grandezas” propias de los fascistas”. Conclou el Dr. Martín: “La postura oficial de l’administració i de les autoritats del Vè Centenari és perpetuar la idea feixista de 1923”. I nosaltres afegim que el pressupost de despeses per cobrir les **festetes** organitzades (foren més de deu mil milions de pessetes, pam més pam menys) donaven marge per donar la cara (una cara dura en aquest cas) a la Censura i per fer arribar algun “obsequi” a les autoritats genovistes actuals a fi de no posar en dubte l’oficialitat intocable de Colom.

Encara ens afegia el Dr. Martín (que morí l’any 1995): “Me fui de España por razones económicas durante el régimen de Franco y tendré que irme de nuevo por **razones políticas** durante el régimen actual, que alegremente llaman aquí democrático”.

Sí, amic Martín. És que aquí tenim un règim democràtic, més ben dit “quasi” democràtic per quan convé. Per segons què, **no hi ha llicències**, i les “alegries” ens les fem passar com podem. I si no, que ho preguntin als nostres companys Teresa Baqué i Jordi Bilbeny quan se’ls negà la seva presentació de ponència a la Universitat de Berkeley, als Estats Units, perquè exposaven la teoria catalana i la sortida de Pals. Era també, casualment, el 1992, evidenciant que el braç de la censura no és cap fantasma fruit

Castell monument Colomares-Benalmádena (Málaga)

---

de la nostra invenció. L'amic Bilbeny hi ha treballat molt en aquest camp. Existeix una mà negra que representa el SECRET D'ESTAT de segles i això perdurarà amb Estatut o sense. També ha actuat i actua quan convé una censura casolana de vol gallinaci i que actua, molt possiblement, de franc i que encara financia trobades amb els espanyols que venen a contradir-nos, però això no passa només en el tema de la catalanitat de Colom, encara que això és una altra història que TERRA RUBRA no pretén jutjar.

Resultat de la visita a Colomares d'ara, el passat mes de desembre, ens pertoca referir-nos a l'aspecte artístic i cultural del Castell. Ho farem molt breument. Només ens faltaria ficar-nos en un altre jardí. Predomina una barreja d'estils, gairebé tots, passant del romànic a Gaudí, que no sabem ben bé què dir-ne. No hi entenem. Fem com en el dòmino: Passem! Això sí, tots coincidim que és una obra agradable de visitar. Ens va fer pensar en aquests castells de fades que surten en els dibuixos animats, especialment els de Walt Disney. Però ho

diem com a elogi, no pas despectivament. En l'aspecte cultural, l'obra és assignatura pendent. La vídua i el fill ens parlaren d'un museu. Disposen de molta documentació, oficial majoritàriament, i estan preparats per bastir mobiliari i decorats d'acord amb l'època. Una notícia coherent és que el fill s'està fent historiador. Que tinguis sort, xato!

Afegirem encara que observarem una afluència notable de públic visitant malgrat que la publicitat de l'obra és limitada. Uns dels qui no en són visitants són els de Mundo Social, o IMSERSO. No ens estranya.

DIONÍS PRAT
EQUIP DE TERRA RUBRA

CERVERA I LES HISTÒRIES D'ESTUDIANTS

Conten que quan es va haver edificat la Universitat de Cervera i va començar a funcionar com a única institució de la seva classe a Catalunya, a causa de la gran penúria que planava sobre el país, i tot i que la majoria dels cerverins eren gent de famílies principals, molts dels estudiants que la freqüentaven anaven molt “malament d'armilla”, tant, que quasi no podien menjar i molt menys fer front a les despeses a les que la seva joventut els abocava. Això feia que s'haguessin d'espavilar i conseqüentment inventessin trucs i estratagemes per omplir la panxa i la butxaca a les costelles dels habitants de la flamant ciutat que, essent gent de natural pacífic i senzill, no estaven acostumats a bregar amb pillastres d'aquella espècie.

Tot seguit explicaré dos dels trucs que, segons es veu, havien emprat aquells bergants per enganyar i estafar els innocents cerverins.

Posar l'olla gran dins de la xica

Diuen que una vegada en què una colla d'estudiants de Cervera passava per una època de gran misèria, tanta, que ni tan sols tenia per menjar, no se li va acudir altra cosa per remeiar el seu mal que agafar un d'ells una olla gran, amagar-la sota de la capa que solien portar els estudiants a l'hivern,

i treure el fons d'una altra de petita, posar-la a dintre de la gran, de manera que aquesta no es veïés i anar tota la colla a trobar un botiguer de la Ciutat, preguntant-li a veure que els cobraria per omplir l'olla petita de botifarres. Tracte fet i l'innocent botiguer comença a posar dintre de la petita olla, botifarres i més botifarres i l'olla no s'acabava d'omplir mai. El botiguer va cansar-se de posar botifarres a l'olla i els estudiants no es cansaven de dir-li que no havia complert el tracte. Els estudiants se n'anaren amb les botifarres dintre de l'olla gran, sense pagar ni un sou al malaurat botiguer.

Qui no et conegui que et compri

Conten, que en una altra ocasió en què també els estudiants, anaven curts de diners, aprofitant que eren les fires de Cervera, varen veure que un pagès foraster havia comprat un ruquet molt bonic. Cal dir que els ruquets d'aquesta mena eren la felicitat de les cases de pagès d'abans, mansos i de natural pacient, els infants hi jugaven, sense patir perill. En ser bons per muntar-los a cavall, feien de cames dels padrins, que ja les tenien prou cansades, descarregaven de pes a les mestresses quan aquestes anaven a portar el dinar a la vinya, a fer herba etc. Amb

---

tota la intenció seguien el pagès, i aprofitant que el bon home va entrar en una taverna dels afores de la ciutat a dinar abans d'emprendre el camí de retorn a casa seva, i deixà el ruquet fermat a la porta del local, li llevaren l'albarda i el bri-

dó i els posaren a sobre d'un d'ells que es va quedar esperant que el pagès sortís de la taverna mentre els altres s'enduien el ruquet altra vegada a la Fira, el tornaren al tractant i li digueren que el pagès s'havia repensat i que no el volia, amb la qual cosa, el tractant, home honrat, els va tornar els diners que el pagès li havia pagat pel ruquet.

Podeu figurar-vos la sorpresa del pobre pagès que en sortir de la taverna en lloc de l'animal es trobà amb un jove fermat a l'anella on ell havia deixat el ruquet. En estranyar-se el bon home i preguntar-li a l'estudiant què hi feia ell en lloc del ruquet, el molt viu li explicà amb llàgrimes als ulls que ell havia estat un gran pecador i que Déu Nostre Senyor, en càstig als seus nombrosos pecats, l'havia transformat en ruquet durant deu anys que s'havien complert llavors mateix. Amb la convincent explicació, va convèncer el

pagès, que home resignat, li digué que se n'anés cap a casa seva i procurés en endavant fer més bondat i no atraure les ires de Déu. Així doncs, l'estudiant se n'anà més content que unes pàsquies cap a la taverna on l'esperaven la resta de poquesvergonyes de la seva colla. I el pobre home enganyat, s'entornà cap a la fira per mirar de comprar un altre ruquet.

Heus aquí que donant toms per la Fira, el pagès passa altra vegada per la quadra del tractant que li havia venut el ruquet. El torna a veure, el va reconèixer, i tot acostant-se-li a cau d'orella, li diu:

Ai desgraciat! Tant aviat ja n'has fet una altra de les teves?

Pel que fa a mi, no m'enganyaràs pas. Qui no et conegui que et compri. I se n'anà a corre-cuita a comprar el ruquet que necessitava a una altra quadra

MATEU SOLÉ

AQUELLES MESTRESSES DE PAGÈS

-Els pagesos rai, que teniu pa, vi i oli pel “gasto”! Era l’expressió que havia sentit dir moltes vegades a menestrals i barcelonins aquells anys de la guerra i postguerra. I encara podien afegir que a més tenien el corral i l’hort que els proveïen de carn, ous, i llegums i verdures de tota mena.

I les pageses?

Déu me’n guard de dir que fossin millors o pitjors que les d’ara, però sí que n’eren, havien de ser, molt diferents. Cal tenir en compte que s’havien d’espavilar sense congeladors, neveres, cuines de butà, microones i, pel que fa a les rentadores automàtiques, no en coneixien d’altra que la pala de rentar, “el suc de munyeca”, el lleixiu de cendra i, les modernes, la “lejía Conejo”.

Què desgraciades devien ser!

No us ho creguéssiu pas. Les mestresses d’aquell temps, les nostres besàvies, padrines i mares amb el seu enginy i laboriositat feien uns bons cuinats, tenien la casa i la roba neta i al rebost de casa seva haguéssiu trobat tot un reguitzell de provisions que donava bo de veure.

Però és que hi ha més dies que llonganisses! I aquelles mestresses s’enginyaven per tenir el màxim de productes sense haver de comprar quasi res. El corral podia funcionar quasi tot l’any –quasi perquè les gallines a l’hivern tenien la fàbrica de fer ous espatllada i funcionaven, si ho feien, a mig gas– i l’hort, amb les primeres gelades quedava més plomat que els plans de Llenguaxeixuta.

I l’enginy de les mestresses? Sí senyor, aquí és on volia anar. De les bigues del sostre del rebost o d’algun lloc adient, en

penjava uns enfilalls de tomàquets i raïms –rojal, grumet, picapoll, pansa blanca...- que es conservaven molt més enllà de Setmana Santa. De claus mes reforçats de les parets en penjaven els forcs d’alls i els de cebes i, encara que el seu pes fos minso, també hi haguéssiu vist unes mates de bitxos petits com el dit xic –carolets- però rabiosos com el dimoni, que donaven el seu gust i vivor a caragols i romescos.

I les postades?

A les postades s’arregleraven les tupines del confitat i una col·lecció d’ampolles de conserva de tomata que asseguraven la samfaina de tot l’any. Fins i tot en ocasions hi trobàveu una tupina d’ous conservats amb lletada de calç per la temporada de les vaques primes.

Les olives, mortes amb sosa, sal o a cops de martell –no rigueu, no!-, eixafarnades amb un cop de martell o amb la mà de morter, uns dies

---

en remull i conservades com la resta amb aigua, sal, fonoll i alguna altra herba més segons el gust i el costum, eren una segona reserva de tanta categoria que encara ara perdura. Per descomptat que tampoc hi mancaven les olives negres que, esmorteïdes pel fred de les gelades, es conservaven la mar de bé només amb un polsim de sal. Menció especial es mereix la rastellera de talls de sabó que elles mateixes feien amb les morques de les tenalles i altres greixos.

Enginy i sal. La sal era el conservador per excel·lència. Passem de llarg els productes del porc: pernills, penques de cansalada, xoriços... dels quals he parlat d'altres vegades i recordem que, a més de les olives, amb salmorra guardaven els bolets: pebrassos, palomins, timonets, llengües de bou, llanegues... i amb sal una bona mestressa de casa arreglava el seitó i en feia unes anxoves que rieu-vos-en, de les de l'Escala.

I el vinagre? Amb el vinagre conservaven pinyes de bròquil, bitxos, col, patafes... que més tard, quan l'hort estava més trist que un ballador a la quaresma, donarien vida a les amanides amb tomates de penjar, olives diverses, ceba dels forcs i un bon raig d'oli.

En canvi, les confitures que ara tenen tanta acceptació, en aquells anys de la guerra amb sucre "roig" i de la postguerra amb el de racionament, car i escàs, no gaudien del prestigi d'ara. I l'enginy? Doncs sí. A

canvi del sucre feien servir el most del raïm i feien uns arrops i un mostillo –most minvat més de la meitat, nous i espesseït amb farina- que els àngels hi cantaven. Si a més hi posàveu, els grans, un traguèt de ratafia de nous verdes que elles mateixes preparaven, el cor sentia una joia que ja podieu prescindir del metge.

No voldria acabar sense tocar, ni que només sigui de passada, les coixineres de cigrons, mongetes, guixes, figures seques, orellanes; el pot d'ametlles torrades i el d'ametlles garapinyades; la gerra de la mel i les paperines de til·la, camamilla, fulles de llorer, espígol, cua de cavall... Ah! Fins i tot en un racó penjava, ben seca, una serp de les blanques oberta de cap a cap, com a remei i previsió de pesta o malaltia. En un lloc a part, el rebost no donava per tant, es guardaven codonys, peres d'hivern, carabasses i patates. D'aquestes darreres, quasi tan importants com el pa, n'hi havia una bona estesa que calia vigilar per si se'n podria alguna.

...

Ja sé que em deixo un munt de virtuts i del bon fer d'aquestes senyores, però crec que ha quedat clara la meva intenció de retre un homenatge a les mestresses de pagès, les d'abans i les d'ara, que eren i són l'ànima de la nostra pagesia.

JOSEP COMA

Hostal
Caiaumet
Fundat el 1890
TORÀ

Ctra. Barcelona-Andorra, s/n
Tel./Fax 973 47 30 77
25750 TORÀ (Lleida)
www.svt.es/caiaumet
e-mail: caiaumet@svt.es

Tel. 973 53 16 73 - Part. 973 53 16 06 - Av. Mil·lenari, 38 - 25200 CERVERA

CAIXA CATALUNYA